

M

Bokanmelder
OTTAR RAASTADKåre Lunden
Biletet av fortida, Det Norske Samlaget

104858

Bak vitenskapens kulisser

Kåre Lunden Biletet av fortida Innhogg i historisk fagteori

Det Norske Samlaget

Skal tro om den tid er forbi da en vitenskapelig avhandling absolutt måtte være utstyrt med et noteapparat og lignende høylærde henvisninger for å være ekte? Det er ting som tyder på det, men det kan saktens være andre grøfter å falle i, som hindrer tilgjengeligheten for den alminnelige leser.

Ingen blir en skikkelig vitenskapsmann som ikke er skapt til det. Det samme med kunstnerne, vet vi jo. I dette ligger som et element at nøyaktigheten i alt som fremsettes er utsøkt stor, ellers ville sikkert det avgjørende forskningsmomentet gå tapt. Det er alltid velgjørende å lese ting som en på den måten tør å stole på.

Definere riktig er ikke lett

Det var dette med grøfter. Når vitenskapsmenn skriver for hverandre, spiller kanskje ikke de samme momenter noen rolle som når noe skal sendes offentlig ut. Det siste er tilfelle med denne boken med historiske avhandlinger. De sakene som blir tatt opp, er ikke vanskelige å følge med i, men den bare normalt historisk interesserte kan undertiden måtte stille seg noe spørrende.

Så grundig går nemlig Lunden til verks, at han stiller hva jeg nesten vil kalle håpløse grunnspørsmål, f. eks. «hva er historie», «hva er objektivitet» og en serie lignende etter min oppfatning unødvendige og kanskje u løselige problemer. Det er det samme som om han ville spørre «hva er livet?» Jeg synes vi burde komme opp av en slik grøft overfor den alminnelige mann og kvinne, som like fullt er interessert i historie.

Tåkelys over landsvikene

Jeg vil berømme forfatteren for at han tar alvorlig igjen med visse av sine kolleger for deres bedrøvelig «stripet» (ord fra krigsti-

den) holdning. Utrolig nok prater disse folk os svikerne som «revolusjonære», et uttrykk de nok selv er begeistret for. Men det var de ikke, da ville de ikke ha blitt dømt, men heller hedret for at de dro til østfronten o. l.

En annen sak er ikke fullt så grei å bringe klarhet i. Det gjelder faghistorikerens ansvar for nåtiden. I et radioprogram for en tid siden husker anmelderen at en av Lundens utmerkete kolleger stod frem og med stor tyngde hevdet at han og de andre forskerne på området frasa seg et

hvert ansvar for dagens politikk i den forstand at de skulle kunne gi gode råd ut fra sin historiske viten. Det var skuffende. Disse lærde, men jeg tror med unntak av Lunden, ser altså bakover med skylapper mot sin egen tid.

I den sammenheng er det på sin plass å sitere Halvdan Koht når han som fagmann uttalte:

«Det som kvar ein historikar må prøve på er å forklare si eiga tid.» Det er ikke riktig for noen å isolere seg fra det øvrige samfunn.

Kildekritikk og modernisme

Det er en rikholdig bok, nynorsken flourer vakkert, og også en del emner beslektet med det rent historiske blir berørt. Lunden siterer f. eks. en definisjon på «postmodernisme»: ... en fragmentert verden, språket er gått i oppløsning, ordene er uten referanse til annet enn seg selv, vi kan ikke lenger skille mellom sant og falskt. ... Akkurat her er jeg redd den stilistiske brillians overgår fakta, for fullt så skjevt er vi vel ikke kommet ut.

Kildekritikk kan aldri være uvesentlig i denne sammenheng, og forfatteren kaller den «systematisert sunn fornuft». Den som står midt oppe i slike oppgaver får nok merke at saken ikke alltid er helt grei, som når spørsmålet melder seg om en kilde er det den gir seg ut for å være. Det ligger nær å ta som eksempel hva vi nettopp tok frem om postmodernismen.

Lærebøker og lokalhistorie

Skolens lærebøker i historie får hard medfart, ja han foretrekker i mange tilfelle hva de skrev i forrige århundre fremfor mye av hva forlagene idag altfor ukritisk gir ut. Toppen må være når en omtaler 9. april 1940 uten å nevne andre navn en Quisling. Ikke engang kong Håkon er nevnt, enn si berømmet for sin gjerning da det gjaldt som mest. Det er under all kritikk.

Bygdehistorikken er viet berettiget plass. «Ei lokalhistorie er eit åndsverk», sier Lunden og kan sikkert uttale seg på grunnlag av alt det utrettelige arbeid som er ytet med våre bygdebøker. I denne sammenheng skriver han om historisk teori, men det kan vel hende at de tiltaksomme folk som idag strever med slike oppgaver, greier jobben ut fra også annen kompetanse.

Om å luke bort

En del av kapitlene i denne høyst vederheftige vitenskapelige boken er ting som tidligere er offentliggjort. Dette forklarer at avsnitt her og der har med uaktuelle saker og nevner navn som ikke burde vært repetert. Litt ille synes jeg det er når Lunden skarpt polemiserer mot sin egen sjef ved universitetet og konkluderer at, i motsetning til ham, er han ateist. Det er midtest talt en avsporing, særlig når det blir siteret flere bibelsteder i en slik forbindelse.

Den elementære skolehistorie som de fleste av oss er opplært med, er knapt til å kjenne igjen i denne seriøst vitenskapelige artikkelsamlingen, men vi har bare godt av å få peiling på hva som foregår bak kulissene.